

Posudek oponenta disertační práce Robina Pecha
“Hlas rozumu. Studie ke Kantově kritické filosofii”
předkládané v roce 2021 na Ústavu filosofie a religionistiky

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce Robina Pecha, předložená na Ústavu filosofie a religionistiky Filosofické fakulty UK, zkoumá historicko-systematickým přístupem vztah Kantovy kritické filosofie k rétorice. Zároveň se práce věnuje vypracování rétorické dimenze samotného Kantova díla. Autor tak Kantův náhled na rétoriku a řečnické umění aplikuje na Kantovu vlastní filosofii. Disertace je rozdělena do dvou zásadních částí, přičemž každá část vykazuje dvě kapitoly. První část – první kapitola (18–38), druhá kapitola (39–56) – se věnuje problému textuality v Kantově kritické filosofii. Druhá část – třetí kapitola (58–86), čtvrtá kapitola (87–130) – disertace zkoumá problém rétoricity v Kantově kritické filosofii. Práce je orámována Úvodem (9–16) a Závěrem (131–135), které velmi pěkně jak do problematiky uvádějí, tak ji i dobře shrnují. Disertace představuje Kantovu kritickou filosofii jako ztělesnění osvícenského myšlení.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Disertace díky svému tématickému zaměření na dimenzi textuality a rétoricity umožňuje nový, inovativní pohled na Kantovo myšlení a dílo. Rétoricita je chápána jako účel a textuality jako prostředek kritické filosofie. Autor zkoumá nadmíru zdařile vztah filosofického poznání a myšlení s formou jeho podání, přičemž volba dané formy má vždy již nějaký účel. Tento účel je u Kanta bytostně spojen s osvícenstvím. Práce je originální mimo jiné v tom, že na jedné straně vypracovává Kantovo pojetí tonality řeči, textuality, rétoriky a zároveň toto pojetí na druhé straně aplikuje na Kantovo dílo samotné. Autor disertace velmi pěkně ukazuje, že Kantovou centrální otázkou není otázka po přirozenosti rozumu, nýbrž otázka po přirozenosti člověka (41). Mimoto jsou zkoumány základní otázky jako např. co dělá filosofa filosofem a jak má působit (35nn.). Disertace objektivně zdůrazňuje afektivní rovinu Kantových spisů a spolu s tím i bytostnou dimenzi dialogičnosti jeho myšlení (18, 20). Práce tvoří jeden organický celek a obsahuje mnoho objevných vhlédů. Jeden z inspirujících náhledů spočívá kupříkladu v tom, že filosof je charakterizován jako „lovec“, který nikdy nemůže dopředu vědět, kam ho stopa jeho samostatného myšlení zavede (48). Dalším ze zajímavých a opomíjených aspektů Kantova myšlení je například tematizace smíchu a žertování v Kantově díle (119nn.). Hodnotím disertaci jako výbornou a nadmíru zdařilou.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Práce má (až krystalicky) jasnou strukturu a je naprosto přehledně členěna. Disertace velmi dobře sleduje linku vlastní argumentace a je psána jasným, ale nezjednodušujícím jazykem. Disertace velmi dobře vypracovává Kantovu návaznost na klasické oddělení filosofie jako snahy o pravdu od rétoriky jako snahy přesvědčit (58nn.). Filosofie musí být od rétorických momentů i podle Kanta neustále očišťována. Autor však přesvědčivě ukazuje, že „Kantovo pojetí jasného podání a opravdové popularity [...] v podstatě odpovídá jeho pojetí rétoriky“ (83). Celá práce tvoří jeden organický celek. Cíle práce se podařilo naplnit v plné míře.

2. Formální úroveň práce

Formálně je práce na vynikající úrovni. Nenašel jsem žádné pravopisné chyby či jazykové neobratnosti. Struktura práce je průzračně jasná a přehledná.

3. Práce s prameny či s materiálem

Autor zahrnuje do své disertační práce celé Kantovo dílo – vychází z „jádra“ Kantových spisů, ale i z jeho Reflexí, opisů přednášek atd. Oceňuji například využití málo zkoumaných děl jako *Bauchova* či *Hechselova* logika (104nn.). Pozitivně kvituji, že autor čerpá nejen ze současné sekundární literatury, ale i ze „starší“ (míním tím například 70. či 80. léta) německé, anglické či francouzské sekundární literatury. Některé práce totiž mají tendenci módně citovat výhradně nejnovější literatura, což ale samo o sobě ještě nemusí nic vypovídat o kvalitě této literatury. Autor se velmi dobře orientuje v kantovském bádání. Disertace jako celek pracuje jak s primárními, tak i sekundárními prameny naprosto náležitě a odůvodněně.

4. Vlastní přínos

Vysoce oceňuji volbu tématu a formu jeho zpracování. Jedná se o přehlížené a velmi málo zkoumané téma a to jak v českém, tak mezinárodním kantovském bádání (s autorovým podivem nad touto skutečností lze jen souhlasit; srov. 12). Práce tak přináší neotřelý pohled na Kantovo dílo z nové perspektivy a představuje skutečný přínos do debaty o Kantově myšlení. Za originální považuji například i zkoumání problematiky knihy, vztahu autora k veřejnosti apod. (§ 7- § 11). Disertace představuje výbornou systematickou úvahu na dané téma, která nechá vyniknout vlastnímu pohledu autora. Za přínosné považuji skutečnost, že autor staví do centra pozornosti problém „tonality řeči“, který je v Kantově díle přítomen. A tato tonalita řeči (12n.) spoluurčuje „smysl a význam každého jazykového sdělení“ (126), což platí i pro filosofii a vědu. Tuto základní linku práce nově a přesvědčivě zpracovala. Disertace tak inovativně poukazuje na některé aspekty Kantova díla, která jsou do dnešní doby v bádání podhodnocena.

IV. Dotazy k obhajobě

Disertace představuje na začátku pomyslné jádro Kantových sebraných spisů (11). Do tohoto výčtu bych osobně počítal i spis *Náboženství v hranicích pouhého rozumu* (1793), který systematicky zapadá do projektu kritické filosofie. Jak vidí autor vztah tohoto spisu ke Kantově „kritickému projektu“?

Autor píše, že východiskem jeho práce „je předpoklad, podle kterého je Kantovo pojetí kritické filosofie možné odvodit z jeho pojetí osvícenství“ (14). Kritická filosofie se ukazuje jako „orgán osvícenství“ (34nn.). Rozumím tomuto předpokladu, zajímalo by mne však, zda by autor souhlasil s tezí, že význam Kantovy kritické filosofie se nevyčerpává v rámci myšlení osvícenství.

V disertaci je zastáván názor, že „hlavní funkce kritické filosofie je čistě negativní“ (53). Nejedná se o příliš silné tvrzení? Není snaha rozumu postoupit k nepodmíněnému, není pokus myslet pojem nejvyššího dobra jako vytvoření morálního světa spíše pozitivně-konstitutivní dimenze kritické filosofie?

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje v plné míře všechny požadavky kladené na disertační práci, a proto ji vřele doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěl. Autor tak dostal nadmíru zdařile tématice své vlastní disertace: Kantově nároku samostatného a kritického myšlení spojeného s jasným a přesvědčivým podáním. Oponent byl disertací v nejednom ohledu obohacen.

9. 11. 2021

Jakub Sirovátka

Handwritten signature of Jakub Sirovátka in blue ink.